

V květnu 2004 velitelé strategických velitelství NATO vydali dokument, jenž zásadním způsobem ovlivňuje a nadále bude ovlivňovat vývoj celé Severoatlantické aliance. Název dokumentu je „Strategic Vision: The Military Challenge“ (Strategická vize – vojenská výzva) a podepsali jej spojenecký velitel pro Evropu (SACEUR - Supreme Allied Commander Europe) generál James L. Jones a velitel velitelství NATO pro transformaci (SACT - Supreme Allied Commander Transformation) admirál Edmund P. Giambastiani. Dokument se zabývá vizí pravděpodobného rozvoje operačního prostředí budoucnosti a na základě toho vytyčuje požadavky na operační schopnosti ozbrojených sil Aliance s perspektivou 15 let. Vize tvoří rámec transformace NATO, která probíhá s cílem přizpůsobit se novému bezpečnostnímu prostředí a zachovat si v něm roli aktivního činitele. Dokument rovněž tvoří základ pro rozvoj ozbrojených sil jednotlivých členských států Aliance tak, aby se s využitím všech forem obraného plánování, metod tvorby koncepcí a experimentování (CDE - Concept Development and Experimentation) rozvíjely synergicky se schopností vést celé spektrum možných operací.

Strategická vize je inspirující rovněž i pro rozvoj ozbrojených sil ČR. Postupně se rozpracovává do řady aliančních dokumentů a záměry v ní obsažené se začínají řešit na různých úrovních řízení a velení i v našich podmínkách. K zachování širších, zejména mezinárodních souvislostí reformy ozbrojených sil ČR, je užitečné publikovat hlavní myšlenky z tohoto neutajovaného dokumentu ve formě, která může být pro čtenáře časopisu v jejich práci inspirativní.

Východiska

Hlavním úkolem Organizace Severoatlantické smlouvy (dále jen NATO nebo Aliance) v budoucnu zůstává kolektivní obrana a ochrana bezpečnostních zájmů svých členů. Povaha tohoto úkolu se nicméně změnila a bude se měnit nadále podle toho, jak se Aliance bude adaptovat na nové bezpečnostní prostředí. Globální hrozba terorismu, možné použití zbraní hromadného ničení (ZHN) a existence oblastí nestability jsou významnými bezpečnostními riziky 21. století. Potírání bezpečnostních hrozeb, vycházejících z těchto rizik, mění charakter možného konfliktu a vyžaduje, aby těmto skutečnostem byly v nadcházejícím desetiletí přizpůsobeny ozbrojené síly a jejich operační schopnosti. Strategická vize je návodem, jak se z tohoto hlediska připravit na nejistou budoucnost. Cílem dokumentu „Strategická vize – vojenská výzva“ je vyjádřit představu, jakým způsobem budou operace Aliance v budoucnu plánovány a vedeny a poskytnout návod k nezbytné transformaci jejich ozbrojených sil.

Cílem tohoto dokumentu je:

- popsat povahu možných konfliktů budoucnosti, koncepcí rozvoje ozbrojených sil a jejich operačních schopností, které bude Aliance pravděpodobně potřebovat k úspěšnému vedení operací v příštích 15 letech,

- ❑ poskytnout komplexnější a širší návod a tím i pomoc Alianci při transformaci,
- ❑ poskytnout koncepční rámec pro obranné plánování a přijímání investičních rozhodnutí jak v rámci Aliance, tak i v jejích jednotlivých členských zemích,
- ❑ vyjádřit směry tvorby koncepcí a experimentování v oblasti rozvoje operačních schopností a zaměření výzkumu a vývoje na jejich podporu,
- ❑ poskytnout ucelený dokument, z kterého se bude odvíjet budoucí koncepční práce v Alianci,
- ❑ inspirovat a stimulovat diskusi o transformaci NATO jak v rámci Aliance, tak i uvnitř jednotlivých členských zemí.

Strategické aspekty vývoje bezpečnostního prostředí

Požadavek čelit hrozbám, ať už přijdou odkudkoli, vyvolává u Aliance nutnost působit v širším strategickém prostředí, které je ovlivňováno několika klíčovými faktory a jež je směrodatné pro veškeré změny. Nejdůležitější z nich jsou: globalizace; zvyšující se úroveň asymetrických způsobů vedení ozbrojených konfliktů; následky demografických změn a změn životního prostředí; rozpadající se státy; radikální ideologie; nevyřešené konflikty.

Pokračující globalizace znamená, že země Aliance budou stále více závislé na všeobecné stabilitě kdekoli na světě. Nestabilní oblasti budou globálně sledovány a nestabilní situace v nich může být eskalována i vlivem veřejných informačních zdrojů a sítí. Teroristé a skupiny extrémistů mohou používat tyto sítě k podpoře nepokojů a cílenými informačními kampaněmi vyvolat nespokojenost, která vyvine tlak na členy NATO. Aliance může působit v oblastech, kde místní média soutěží o vliv na domácí nebo mezinárodní veřejnost. Ten, kdo v této oblasti převezme iniciativu, může očekávat i celkový úspěch.

Asymetrický způsob vedení ozbrojeného konfliktu se stává stále propracovanějším a s rozvojem moderních technologií může mít všestranné důsledky. Přístup k současným a vyvíjeným technologiím se rozšiřuje a potenciální protivník má stále větší možnosti vývoje a zneužití nekonvenčních prostředků, včetně prostředků hromadného ničení. Tyto prostředky může přímo nebo nepřímo použít k útoku na země Aliance. To poskytuje protivníkovi možnost uplatňovat nové způsoby dosahování svých cílů, zejména když je připraven využít sebevražedných útoků. Vzhledem k trendu rozšiřování ZHN do rukou státních, ale i nestátních činitelů se stává tento problém věcí zvýšeného znepokojení.

Demografické rozdíly týkající se odlišného způsobu života a růstu populace mezi rozvíjeným a rozvojovým světem se budou prohlubovat. Tento stav může vést k vzniku rozsáhlých migračních vln z jedné části světa do druhé, následnému zvyšování etnického napětí a vzniku situace, která v postižené zemi neúměrně zatěžuje zaměstnanost a sociální systém.

Ekologické faktory, zvláště zvýšené požadavky na energii, pokračující spoléhání se na fosilní paliva a zvyšující se nároky na vodu a jídlo nemohou být ignorovány. Zbídačování části populace a neadekvátní rozdělení těchto zdrojů podporuje křivdy, provokuje extrémisty a produkuje organizovaný zločin, což dále snižuje úroveň bezpečnosti. Chudoba, hlad a nemoci jsou stále běžné ve většině rozvojového světa a přispívají k rostoucímu prohlubování napětí.

Rozdělující a rozpadající se státy jako následek ekonomického kolapsu, soupeření o zdroje, špatné vlády a zhroucení infrastruktury budou stále zdrojem krizí a nestability. Zanikající státy vyvolávají vážné bezpečnostní obavy kvůli nepevné nebo neexistující vládě a nízké bezpečnosti hranic. To může vyústit v nekontrolované šíření zbraní a nežádoucí zaangažování.

vání různých nevládních činitelů včetně zločinců a teroristů. Za těchto podmínek se mohou rozpadající se státy stát útočištěm pro skupiny a organizace podporující mezinárodní terorismus a organizovaný zločin. Ty mají tendenci podkopávat bezpečnost Aliance, ve které zájem o osobní a kolektivní bezpečnost převládá nad tradiční obranou teritoria. Z tohoto hlediska se i nestabilní státy, které nemají výraznější význam z hlediska zdrojů nebo své geografické polohy, mohou stát bezpečnostní hrozbou globálního strategického významu.

Skupiny podporující radikální ideologie a jejich ochota použít jakéhokoli stupně síly k vyvolání změny budou nadále představovat hrozbu pro bezpečnostní zájmy Aliance.

Nevyřešené konflikty na některých místech světa mohou vytvářet živné prostředí pro extrémistické skupiny a organizace. Složitost a možné důsledky těchto konfliktů budou i nadále vyžadovat zapojení zemí Aliance.

Vojenské důsledky

K tomu, aby Aliance byla schopna zvládnout širokou škálu možných úkolů zahrnujících celé spektrum konfliktů přes prevenci krizí, humanitární operace až k bojové činnosti vysoké intenzity, bylo nezbytné vzít v úvahu co nejširší paletu všech vojenských, civilních a ekonomických souvislostí. Ozbrojené síly zemí Aliance budou působit v mnohonárodním prostředí zároveň se silami jiných států v těsné spolupráci a koordinaci s řadou mezinárodních, národních a nevládních organizací.

Ačkoli konvenční rozsáhlá agrese proti členským zemím NATO je nepravděpodobná, možnost takové hrozby, která se bude pravděpodobně vyvíjet delší dobu, nemůže být ignorována. Aliance rovněž může reagovat na ohrožení svých bezpečnostních zájmů mimo euroatlantickou oblast nebo se vložit do konfliktu mezi národy, které vedou bojové operace vysoké intenzity. Přestože asymetrické hrozby od státních i nestátních subjektů mohou být bezprostředním bezpečnostním rizikem, nelze se zaměřit pouze na připravenost k vedení asymetrických operací. Aliance si musí rovněž zachovat schopnost vést bojové operace vysoké intenzity.

Široké a vícerozměrné chápání vojenských aspektů bezpečnosti přesahuje tradiční pojetí obrany teritoria a prostoru. Klade stále větší důraz na takové úkoly, jako je prevence konfliktu, krizové řízení, řízení následků (Consequence Management), udržování a nastolení míru, podpora mírových operací, záchranné operace při živelních pohromách a jiných katastrofách a humanitární pomoc.

Prevence vzniku nebo zabránění rozšíření konfliktů bude vyžadovat zejména včasný sběr, analýzu a distribuci včasných a věrohodných informací orgánům rozhodovacího procesu. Všechny aspekty rozhodovacího procesu musí být zkvalitněny tak, aby se zkrátil čas mezi předvídaním rizika nebo hrozby, jeho definováním a provedením všech nezbytných kroků.

Všeobecná dostupnost informací a růst veřejného mínění vyvolává při vedení vojenských operací nutnost zachovat si podporu veřejnosti. Současně vzrůstá potřeba dosáhnout rychlého úspěchu. Navíc citlivý přístup k obětem konfliktu a potřeba omezit kolaterální škody a škody na životním prostředí na nejnižší možnou míru (navzdory protivníkovi, který zpravidla na to ohled nebere) nutí Alianci k vedení operací s vyšší efektivitou, kterou umožňuje použití vysoce přesných zbraní pokud možno s nesmrtícími (neletálními) účinky. V tomto kontextu musí být ozbrojené síly Aliance schopny působit v operacích pod trvalým dohledem médií i veřejnosti.

Aliance musí být schopna reagovat na nové výzvy tak rychle, přesně a pružně, aby její síly mohly být rozmístěny efektivně, kdekoli a kdykoliv to bude potřeba. To by mělo zajistit potřeb-

nou bezpečnostní stabilitu, odradit případného protivníka, odstranit agresora a v případě potřeby jej porazit v jakémkoli konfliktu. Aliance musí být zejména schopna spolu s dalšími organizacemi bránit rozšiřování zbraní hromadného ničení a asymetrickým hrozbám teroristů. Aliance by měla mít takovou strukturu, která umožní vést nejpravděpodobnější a zároveň nejnáročnější vojenské operace. Struktura sil a velení musí být svým charakterem a formou expediční a musí umožňovat vedení většího počtu menších souběžných operací v určité vzdálenosti a delší dobu od domácích základů a po delší dobu. Většina aliančních sil bude muset být nasazení schopná a použitelná ve všech typech operací. Zároveň musí být schopna rychlého přechodu mezi bojovými operacemi a operacemi na udržování míru. Celkový počet aliančních sil se může snížit, ale tato redukce nesmí být na úkor kvality.

Operace budoucnosti

Požadavek vyrovnat se s výše uvedenými výzvami bude vyžadovat nový přístup k přípravě a vedení aliančních operací. Bude se jednat o společné (joint) a mnohonárodní operace a bude se muset počítat ještě s větším zapojením mezinárodních vládních i nevládních organizací. Mnohonárodní síly budou muset být skutečně interoperabilní. To nepředstavuje jen kompatibilitu výzbroje. Jedná se zejména o užší propojení lidí, jejich přípravy a výcviku a jednotné chápání společných koncepcí a doktrín.

Budoucí operace budou mnohem komplexnější a budou vedeny ve všech dimenzích. Vojenské aktivity mohou na budoucích válčistiích probíhat souběžně na mnoha místech a v celém spektru konfliktů. Současné komunikační a informační prostředky umožňují plánovat a vést vojenské operace ve vyšším tempu. Ve větším měřítku budou vedeny informační operace.

Aliance musí zajistit udržení své technologické a operační převahy nad případným protivníkem. Vhodné využívání technologií může znásobit operační schopnosti vojsk. Požadavky na sběr zpracování a sdílení zpravodajských informací založených na robustním aliančním systému velení a řízení vyžádají i změny organizačních struktur bojových jednotek, operačních a bojových sestav a míst velení. Výzkum a vývoj by se měl zaměřit na využití nanotechnologií, zdroje energie, vesmír, senzory, informační technologie, biotechnologie a robotiku.

Ozbrojené síly koaličních partnerů musí být v operacích interoperabilní se silami členských zemí NATO i při vědomí jejich menší bojové síly. Cílem takové spolupráce je zvýšení operační efektivity, sdílení rizik a zátěže v rámci všeobecného snižování vojenských rozpočtů. Rozvoj speciálních schopností může některým státům poskytnout možnost, jak hodnotným způsobem přispět ke společnému úsilí.

Aliance bude pokračovat ve spolupráci s ostatními mezinárodními a regionálními bezpečnostními organizacemi, zvláště s OSN, OBSE a EU. Předpokládá se, že vojenské operace budou vedeny na zákonném základě a při dosažení legitimity v rámci mezinárodního společenství.

V příštích desetiletích budou ozbrojené síly působit v aktivitách následujících po bojových operacích. Bude se jednat o operace k prosazování stability, k obnově míru a usmíření nepřátelených stran konfliktu. V těchto podmínkách bude pravděpodobně položen menší důraz na užití bojových sil a větší na síly bojového zabezpečení. Přechod od bojových k pobojoovým operacím bude představovat významný úkol a bude vyžadovat zvláštní opatření v oblasti výcviku, tvorby doktrín a plánování.

Požadavky na ozbrojené síly

Budoucí ozbrojené síly budou muset být agilní, společné (joint) a budou muset mít expediční charakter. Budou muset být schopny působit v širokém spektru konfliktů, mít schopnost rychlého nasazení a rozvinutí se do operačních sestav a musí být odolné po jakoukoli dobu trvání operace bez ohledu na její tempo. Měly by mít technologickou nadvládu nad protivníkem, měly by být zabezpečeny integrovanou mnohonárodní logistikou a být schopny operovat v integrovaném síťovém prostředí. Budou muset být schopny přizpůsobit se změnám podmínek operace, rychle adaptovat své struktury a zvládnout širokou škálu dovedností, podle potřeb mise. Musí být plně interoperabilní s ostatními ozbrojenými silami a být schopny bez problémů spolupracovat s civilními orgány, nevládními organizacemi a dalšími orgány ve společném operačním prostoru. Vzrostou požadavky na specialisty zejména v oblasti ženijní, spojovací, radiační, chemické a biologické ochrany, speciálních operací, civilně-vojenské spolupráce (CIMIC), logistiky a zdravotnické služby. V budoucnosti budou jednotlivé společné prvky aliančních sil spíše integrovány, než aby si konkurovaly.

Základem pro činnost v komplexním operačním prostředí budou vysoce vzdělaní a vycvičení důstojníci, praporčíci a poddůstojníci. To bude vyžadovat vyšší a více specializovanou úroveň výcviku a vzdělávání, která v některých zemích může vést k zvyšování úrovně profesionalizace. Pro vedení dlouhodobých operací budou rovněž mít velký význam i zálohy.

Rozvoj koncepcí

Komplexnost a neurčitost úkolů v novém strategickém prostředí bude vyžadovat uplatnění netradičních způsobů myšlení, plánování a jednání. Jedná se zejména o přístup, jenž při vojenských operacích zvažuje všechny souvislosti a důsledky (EBA - Effects-based Approach). Hodnocení účinků jednotlivých aspektů a fází vojenských operací není nové. Jedná se spíše o změnu filozofie ve způsobu plánování a vedení operací. V minulosti se kladl a stále klade důraz na zničení cíle (nepřítele). Nový přístup věnuje zvýšenou pozornost zejména komplexnímu odhadu důsledků, které operace přinese (politických, strategických, ekonomických, ekologických, morálních, psychologických, etických, mediálních apod.). Tento přístup může být použit na všech úrovních velení a řízení v celém spektru konfliktů.

Vedení operací založených na principu EBA bude vyžadovat ozbrojené síly, které umožní dosažení následujících účinků na bojišti:

- a) **Převaha v rozhodování**, které se dosahuje rychlejším přijetím rozhodnutí než protivník a dosažením efektu jeho překvapení. Převaha v rozhodování je závislá na dosažení informační převahy a na úrovni sdílení informací o situaci během všech fází operace.
- b) **Koherentní účinky**, kterých se dosahuje zejména integrací schopností a aktivit aliančních ozbrojených sil s mezinárodními, národními a nevládními organizacemi, které působí v prostoru operací.
- c) **Dosažení schopnosti operačního rozvinutí společných sil a udržitelnosti** které se dosahují včasným rozmísťováním sil podle potřeb operace zejména z hlediska prostoru a času. Síly Aliance by měly mít schopnost vést nepřetržitě a zároveň i nesouvislé operace v jednom nebo více od sebe vzájemně oddělených prostorech po nezbytně dlouhou dobu v celém spektru možných operací.

Zvýšení operačních schopností

Efektivnost Aliance ve zvládání obtížných vojenských úkolů budoucnosti spočívá v její dovednosti transformovat své operační schopnosti. Stávající síly a prostředky Aliance a jejich operační schopnosti musí být nadále posuzovány ve vztahu k využitelnosti v operacích budoucnosti s důrazem na výše uvedené požadavky.

Převaha v rozhodování

Převaha v rozhodování závisí na přesných a včasných informacích a prostředcích k jejich bezpečné výměně a využití v rámci všeobecně platných procesů. Obecný základ tvoří sběr zpravodajských informací, jejich analýza, distribuce a sdílení mezi státy. Aliance musí mít co nejdříve schopnost nepřetržitého získávání zpravodajských informací a jejich včasného využívání. Nezbytností je výstavba globální integrované společné operační sítě, která propojí ozbrojené síly, vládní, nevládní a jiné organizace ve společném informačním prostředí jak vertikálně, tak i horizontálně.

Základem je obsah a hodnota informací. Ve společném operačním prostředí jsou důležité nejen vojenské, ale i politické, ekonomické, civilní a další informace, které ovlivňují všechny aktéry působící v prostoru operace. Do tohoto systému, včetně tvorby databází, budou muset být zapojené orgány národního i aliančního zpravodajství.

Vytvoření integrovaného bojového informačního prostředí (Network-Enabled Capability, dále jen NEC) poskytuje schopnost výměny přesných a věrohodných informací mezi aktéry rozhodovacího procesu, senzory a zbraňovými systémy v čase, který je blízký reálnému.

Koherentní účinky

Všechno úsilí Aliance musí být zaměřeno na integraci politických, vojenských, civilních a ekonomických procesů. V multilaterálním prostředí to vyžaduje mnohonárodní spolupráci mezi různými organizacemi a orgány CIMIC. Vojenské zásahy a akce v operacích, včetně použití letádních a neletádních prostředků, musí být přesné a adresné. To bez vzájemné spolupráce všech činitelů v prostoru operace není možné. Základem vojenských akcí v takovémto prostředí budou plně připravené síly mající schopnost pružného zasazení a operačního rozvinutí v kombinovaných společných a vysoce manévrových operacích. Nezbytnou podmínkou je vzájemná interoperabilita včetně partnerských koaličních sil, které mohou být jejich součástí. Dalším požadavkem je schopnost Aliance rozšiřovat spolupráci a konzultace s různými organizacemi o oblastech možných konfliktů.

Stále více budou v operacích používány vysoce přesné zbraně podporované systémy přesného navádění. Smyslem je dosažení cílů (jak letádními, tak i neletádními prostředky) s maximálním omezením ztrát na životech nebo škod na civilní infrastruktuře. Tato schopnost zároveň významně usnadní rychlou stabilizaci a rekonstrukci krizové oblasti (státu) po skončení konfliktu.

Je velmi pravděpodobné, že mírové, stabilizační operace a operace na rekonstrukci při konfliktech nízké intenzity, budou v budoucnu nejfrekventovanějšími operacemi. K zdokonalení schopností sil vést tyto typy operací bude nutné zaměřit obsah výcviku a dále rozpracovat způsoby CIMIC ve všech fázích operací a napříč celým spektrem konfliktů.

Operační rozvinutí společných sil a jejich udržitelnost

Je pravděpodobné, že rizika a konflikty mimo euroatlantickou oblast budou v budoucnu dominovat. Proto budou pravděpodobně dominovat i vojenské operace v těchto oblastech, proto musí být ozbrojené síly Aliance ve své povaze a struktuře stále víc expediční. Tyto síly musí být rychlejší, rozsáhlejší, větší a musí být přepravitelné do prostoru i v rámci prostoru operace. Schopnost operačního rozvinutí bude klíčovým faktorem, který bude určovat organizaci jednotek, systém logistického zabezpečení a provádění přípravy vojsk, včetně jejich výcviku a cvičení.

Integrovaná logistika se musí stát stěžejním prvkem kolektivního (aliančního) zabezpečení operací. Ozbrojené síly nasazené do operace musí být od počátku soběstačné s cílem působit bez dodatečných požadavků na materiál a služby. V další fázi operace musí logistické systémy vzájemně kooperovat s cílem zajistit případnou výměnu materiálu a vzájemnou pomoc. To bude vyžadovat další růst kompatibility, komonality (shodnosti) a zvýšení spolehlivosti a všeobecné použitelnosti výzbroje a výstroje.

Odolnost sil

Ochrana a obrana vojsk a schopnost přežít v operacích, zvláště v chemickém, biologickém a radioaktivním prostředí, bude i nadále jedním z prioritních požadavků. Aliance v této oblasti musí využívat všech možností k dosažení schopností čelit potenciálním hrozbám vzniklých rozrůstáním nových technologií a jejich zneužíváním.

Ozbrojené síly Aliance si musí udržet schopnost vést konflikt vysoké intenzity, zastavit válku mezi státy, obnovovat mír v místech regionální nestability a zajistit kolektivní obranu států Aliance dle článku 5. To předpokládá udržování schopnosti použít jaderný potenciál Aliance jako prostředek odstrašení států a dalších aktérů neváhajících použít ZHN k dosažení svých cílů. Prioritu musí mít i schopnost Aliance zabránit rozšiřování ZHN.

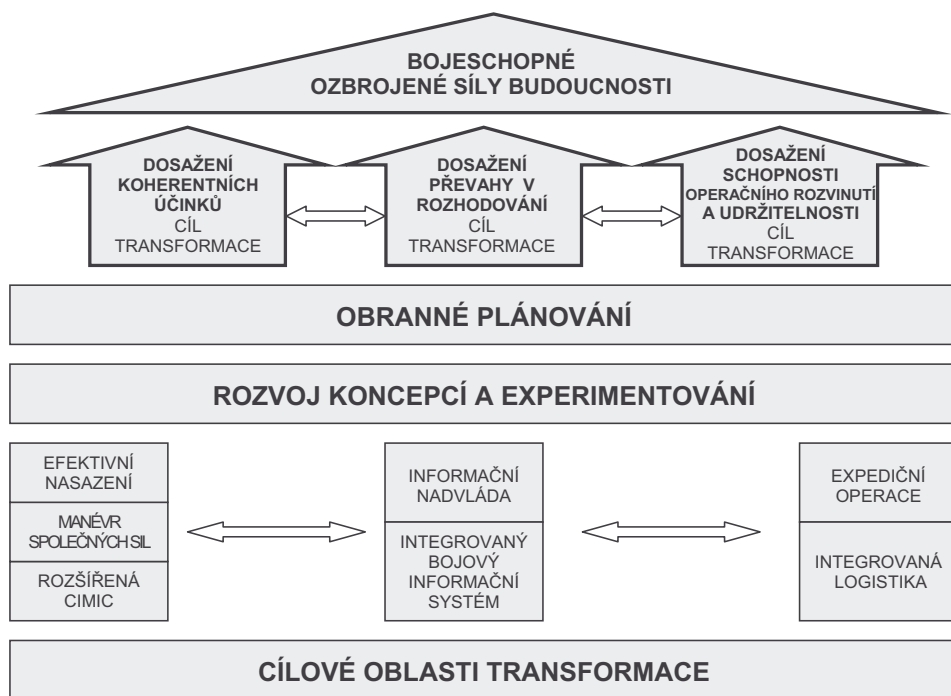
Transformace NATO

Před Alianci stojí složitý a obtížný úkol: vybudovat síly schopné uplatňovat EBA k vojenským operacím. Jednotlivé země NATO i Aliance jako celek k tomu budou muset přizpůsobit své ozbrojené síly, jejich schopnosti a přijaté koncepce. To ovlivní všechny aspekty plánování, přípravy, výcviku, budování operačních uskupení, rozvinutí, nasazení a dlouhodobou udržitelnost sil v operacích. Uvedené požadavky a aspekty tvoří rámec pro transformaci NATO (viz **obr.** na následující straně).

Důležitým nástrojem transformace je i výzkum a vývoj. Ty budou zaměřeny na nejslibnější transformační koncepty, které se budou muset ověřovat v procesu experimentování. To umožní, aby nejlepší projekty byly uvedeny do praxe hned, jak se potvrdí jejich správnost. Tyto koncepty budou přetransformovány do požadavků a plánů prostřednictvím procesu obranného plánování a začleněny do systému a obsahu výcviku a vzdělávání.

Jak dál ...

Tato vize je základem pro budoucí koncepční práci. Vytýčuje široké zaměření pro koncepční práci a experimenty v rámci NATO i v rámci jednotlivých členských zemí Aliance. Zároveň vytýčuje zaměření rozvoje výzkumu, vývoje a tvorby doktrín. Dokument by měl stimulovat diskusi o transformaci uvnitř Aliance a na základě jejího výsledku a vývoji praxe bude dále rozpracováván a následně i novelizován.

Obr.: Obecný rámec pro transformaci NATO